

Funktionshinders- politiken i Skåne – en kartläggning

Innehåll

Funktionshinderspolitiken i Skåne – en kartläggning	1
Om rapporten.....	4
Sammanfattning.....	5
1. Introduktion.....	6
1.1. Definitioner.....	6
1.2. Bakgrund till uppdraget	7
1.3. Uppdragsbeskrivning	10
2. Metoder.....	12
3. Funktionshinderspolitik i praktiken.....	15
3.1. Vårdobjekt eller rättighetsbärare?	15
3.2. Koppling till andra rättighetsområden	16
3.3. Resurs- och kompetensförsörjning	17
3.4. Funktionshinderråd.....	19
3.5. Eldsjälar.....	21
4. Strategier.....	22
4.1. Hur strategierna används.....	26
4.2. Bedömning av strategiskt arbete	27
5. Samarbete	30
5.1. Skyldighetsbärarens formella samarbeten	30
5.2. Rättighetsbärarens formella samarbeten.....	31
5.3. Informella samarbeten och nätverk.....	32
5.4. Förstärkning av samarbeten.....	33
5.5. Relevanta samarbetsformer och områden	34
6. Behov av stöd	37
6.1. Nätverk.....	37
6.2. Utbildningar.....	38
6.3. Information.....	39
6.4. Övriga synpunkter.....	39
7. Slutsatser och rekommendationer.....	41
8. Källor.....	44
Bilaga 1: Intervjuguide kommuner/regionen.....	45

Bilaga 2: Intervjuguide lokala funktionshinderorganisationer.....	46
Bilaga 3: Frågor till konferensen 10 december 2018	47
Funka Nu AB	48
<i>Bolagsfakta</i>	48

Om rapporten

Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Skåne län Emma Melander Borg emma.melander.borg@lansstyrelsen.se
Utredare:	Emil Gejrot emil.gejrot@funka.com Ebba Myrsten ebba.myrsten@funka.com
Vår referens:	Susanna Laurin susanna.laurin@funka.com 08-555 770 61
Avtalsnamn:	Konsulttjänster inom mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Dnr 821-30000-2018
Tidsperiod för uppdraget:	2018-11-26 till 2019-01-31

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län har Funka Nu AB kartlagt det funktionshinderspolitiska arbetet i Region Skåne och Skånes 33 kommuner. Huvudsyftet med kartläggningen har varit att skapa ett kunskapsunderlag utifrån vilket länsstyrelsen kan ge stöd till kommuner och regionen i att genomföra den nya nationella funktionshinderspolitiken. Kartläggningen har fokuserat på fyra huvudområden: befintligt arbete, strategier, former för samarbete samt behov av stöd från länsstyrelsen.

Under arbetets gång har utredarna kommunicerat med tjänstepersoner eller förtroendevalda i samtliga kommuner samt regionen, och även med representanter för lokala funktionshinderorganisationer.

Kartläggningen visar att det görs många bra insatser som främjar ett rättighetsperspektiv på funktionshinderområdet i Skåne län, men att flera utmaningar kvarstår. Kunskapsnivån i länet är ojämn: särskilt tydliga skillnader märks mellan större och mindre kommuner, och även mellan tjänstepersoner och förtroendevalda. Många verksamheter förlitar sig i hög grad på funktionshinderråd i sitt arbete med funktionshinderfrågor. Detta är överlag positivt, men även förenat med vissa risker. Vidare förekommer det fortfarande att verksamheter har ett vårdperspektiv snarare än ett rättighetsperspektiv på frågorna, och många gånger vilar arbetet på en enskild persons insatser.

Strategiskt arbete bedrivs i vissa fall, men resultaten av detta är ojämna. På grund av detta har vissa kommuner medvetet valt bort att ha strategiska styrdokument. Möjliga framgångsfaktorer för funktionshinderspolitiska strategier pekas ut, däribland vikten av att ha tydliga planer för förankring och ansvarsfördelning.

Samarbeten bedrivs i vissa fall, men det finns utrymme för att förbättra detta. Länsövergripande samarbeten med mer specifikt fokus på funktionshinderområdet behövs. Länsstyrelsen skulle kunna ha en sammankallande roll i detta. Utöver stöd till nätverkande efterfrågas utbildnings- och informationsstöd från länsstyrelsen.

En generell reflektion utifrån kartläggningen är att länsstyrelsen också skulle kunna axla ett utökat ansvar för kommunikation mellan riks- och lokalpolitiken.

1. Introduktion

Samhällets syn på funktionshinder har förändrats mycket under de senaste årtiondena. I Sverige och många andra länder dominerade tidigare en paternalistisk, exkluderande och – i bästa fall – medömkannde hållning, vars praktiska konsekvenser för personer med funktionsnedsättning ofta blev fattigdom, ohälsa eller institutionalisering. Från 1900-talets mitt och framåt började emellertid ett annat synsätt att träda fram, i och med vilket delaktighet, inkludering och självbestämmande framhövdes. Inte minst var personer med funktionsnedsättning själva pådrivande i att göra funktionshinderområdet till en fråga om mänskliga rättigheter.

1.1. Definitioner

Det förändrade synsättet avtecknar sig tydligt i språkbruket, och det är på sin plats att kort redogöra för de begrepp som används i den här rapporten:

En **funktionsnedsättning** är ett fysiskt eller psykiskt tillstånd som medför svårigheter att utföra vissa handlingar (funktioner). De som upplever dessa svårigheter är **personer med funktionsnedsättning**. Det är viktigt att poängtera att personer med funktionsnedsättning är en heterogen grupp som omfattar en mängd variationer och förutsättningar.

Ett **funktionshinder** uppstår i mötet mellan en person med funktionsnedsättning och brister i samhällets uppbyggnad och utformning. Enligt detta synsätt är det den omgivande miljön som bär på hindret, inte personen själv.

För att undvika att dessa hinder uppstår förespråkar många **universell utformning** som en modell för samhällsbyggnad. Universell utformning går ut på att ”göra rätt från början” genom att ta hänsyn till de olika förutsättningar människor kan ha när en förändring eller insats ska genomföras.

Det finns andra begrepp som blir allt vanligare i diskursen om funktionshinder. Ibland föreslås **funktionsvariation** som ett mindre utpekande alternativ till ordet funktionsnedsättning, och **funktionsrätt** har börjat användas för att markera att det är en fråga om oavvisliga mänskliga rättigheter, inte välgörenhet.

Med utgångspunkt i detta kallas också FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ofta för **funktionsrättskonventionen**. Vi har valt att använda den benämningen, trots att den ännu inte anammats av svenska myndigheter, då den föredras av den svenska funktionshinderrörelsen i allmänhet, och av paraplyorganisationen Funktionsrätt Sverige i synnerhet.

Funktionsrättskonventionen utgår från den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, och

konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.¹ Eftersom grunden i funktionsrättskonventionen är de mänskliga rättigheterna rymmer konventionen, och därmed funktionshinderspolitiken, jämlikhet och barnrätt.

Funktionsrättskonventionen skapar därmed inga nya rättigheter, utan fungerar som en försäkring om att de existerande konventionerna ska efterlevas även när det gäller personer med funktionsnedsättning. På detta sätt kan funktionsrättskonventionen likställas med konventionen om rättigheter för kvinnor och barnkonventionen. Dessa konventioner säkerställer de mänskliga rättigheterna för grupper som genom historien marginaliserats. I det sammanhanget är det viktigt att vara medveten om att kvinnor med funktionsnedsättning riskerar att utsättas för dubbel diskriminering: dels som kvinna, och dels som person med funktionsnedsättning. På liknande sätt kan barn med funktionsnedsättning utsättas för dubbel diskriminering.

Inom rättighetsdiskursen används begreppen **rättighetsbärare** och **skyldighetsbärare**. Den förra är den som tillförsäkras en viss rättighet, medan den senare är den som har ett särskilt ansvar för att upprätthålla rättigheten. Här kan personer med funktionsnedsättning betraktas som rättighetsbärare, medan staten och dess företrädare är skyldighetsbärare. Detta betyder att staten är skyldig att främja, skydda och tillgodose alla medborgares rättigheter.

1.2. Bakgrund till uppdraget

Den 30 november 2017 beslutade riksdagen om ett nytt mål och en ny inriktning för den nationella funktionshinderspolitiken.² Detta ersatte de mål och den inriktning som infördes år 2000.³ Sedan dess hade mycket hänt på funktionshinderområdet – inte minst Sveriges ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning år 2008 – varför regeringen ansåg att en uppdatering var nödvändig.⁴

Det nya målet har följande lydelse:

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.⁵

---

¹ Den allmänna förklaringen antogs 1948, de två konventionerna 1966. De officiella svenska översättningarna finns i: Regeringskansliet. 2011. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter.

² Riksdagen. Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU5.

³ Prop. 1999/2000:79. Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken.

⁴ Regeringskansliet. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. SÖ 2008:26.

⁵ Prop 2016/17:188. Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, s. 22.

Den nya inriktningen har följande lydelse:

För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot de fyra områdena:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och
- att förebygga och motverka diskriminering.⁶

Till grund för regeringspropositionen ligger förslag från Myndigheten för delaktighet (MFD) som lades fram i en rapport från 2016.⁷ Regeringen har dock inte använt sig av MFD:s formuleringar.

Den nya politiken innebär att samhället i allmänhet – och den offentliga sektorn i synnerhet – ska ha ett tydligare rättighetsperspektiv i allt som har med funktionshinderfrågor att göra. Den uttryckliga kopplingen till konventionen, som handlar om mänskliga rättigheter, klargör detta. Rent konkret åläggs alla som tillhandahåller samhällsinsatser att vid varje åtgärd som påverkar personer med funktionsnedsättning ta sådana frågor i beaktande. Bidrar det som görs till jämlika levnadsvillkor och delaktighet i samhället – inte bara mellan personer med och utan funktionsnedsättning, utan också mellan kvinnor och män? Tar vi hänsyn till de specifika rättigheter som barn har i samhället?

Hur den nya politiken ska genomföras klargörs ytterligare av den nya inriktningen. Den slår fast att det funktionshinderspolitiska arbetet ska inriktas särskilt mot fyra områden. De fyra utvalda områdena kan behöva förklaras ytterligare.

Principen om universell utformning var ursprungligen ett begrepp inom arkitekturen, men har efterhand tillämpats bredare. Universell utformning innebär att produkter, tjänster och miljöer, såväl som samhället i stort, utformas med hänsyn till alla de olika behov och förmågor som finns i befolkningen. Detta kan till exempel göras genom att låta personer med olika förutsättningar delta i själva utvecklingsprocessen. Det finns åtminstone två tydliga fördelar med universell utformning: dels att det gör samhället mer demokratiskt och tillgängligt, och dels att det är mer effektivt att göra rätt från början än att försöka rätta till saker i efterhand.

Med **befintliga brister i tillgängligheten** menas det som skapar hinder för personer med funktionsnedsättning i vardagen. Ett typexempel är en byggnad med trappsteg upp till ingången. Trappstegen gör det svårt, om inte omöjligt, för en person som använder rullstol att ta sig in i byggnaden på egen hand. Det kan också handla om saker som mötesrum utan hörslingor eller viktig samhällsinformation som förmedlas med ett för komplicerat språkbruk. Digital tillgänglighet blir också allt viktigare – inte minst i och med lagen om tillgänglighet till digital offentlig service som trädde i kraft i

---

⁶ Ibid., s. 26.

⁷ Myndigheten för delaktighet. En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle – MFD:s förslag på struktur för genomförande, uppföljning och inriktning inom funktionshindersområdet. Serie A 2016:13.

början av 2019.⁸ Den nya politiken innebär att offentliga aktörer måste kartlägga och åtgärda tillgänglighetsbrister inom sina ansvarsområden.

Individuella stöd och lösningar för individens självständighet behövs i de fall där universellt utformade lösningar inte är tillräckliga. Till exempel kan en person med synnedsättning behöva syntolkning för att tillgodogöra sig information som presenteras visuellt, och en person med rörelsenedsättning kan behöva en rullstol för att kunna ta sig från punkt A till punkt B. Även de insatser som ges inom ramen för LSS räknas till kategorin individuella stöd.

Att förebygga och motverka diskriminering innebär att man arbetar aktivt för att förändra de attityder och strukturer som utesluter och begränsar personer med funktionsnedsättning. Tyvärr upplever många personer med funktionsnedsättning fortfarande diskriminering – något som inom funktionshinderrörelsen ofta kallas ”funkofobi”. Det kan vara värt att påminna här om att olika former av diskriminering kan samverka med varandra. Den diskriminering som upplevs av en kvinna med funktionsnedsättning är inte nödvändigtvis samma som den som upplevs av en man med liknande funktionsnedsättning, för att ta ett allmänt exempel.

Landets landsting och kommuner har ett betydande ansvar för att genomföra funktionshinderspolitiken i praktiken. På dessa nivåer administreras många av de frågor som påverkar vardagen för medborgare med (och utan) funktionsnedsättning: på landstingsnivå, vård och kollektivtrafik; på kommunnivå, skola, social omsorg och samhällsbyggnad. Det är därför särskilt viktigt att de beslut som fattas om funktionshinderfrågor på riksnivå också når ut till beslutsfattare och tjänstepersoner i landsting och kommuner. För att säkerställa att detta sker har regeringen gett länsstyrelserna i uppdrag att, tillsammans med MFD, ”stödja landsting och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer i enlighet med [den nya nationella funktionshinderspolitiken].”⁹

Detta är första gången som länsstyrelserna har fått ett särskilt uppdrag inom funktionshinderområdet, och det är ännu inte klarlagt vilken roll de är bäst lämpade att spela. Länsstyrelserna behöver arbeta upp såväl kontaktnät som sakkunskaper. För att länsstyrelserna ska kunna ge rätt stöd behövs därför insyn i vad landsting och kommuner redan gör på funktionshinderområdet. Det finns redan en del information att tillgå om detta.

En viktig källa är MFD:s årliga enkäter, som skickas ut till alla landsting och kommuner, samt även till alla myndigheter. Enkäterna undersöker arbetet med funktionshinderfrågor inom åtta olika områden: 1) skrivelser i styrdokument, 2) mål och uppföljning, 3) kunskapshöjande insatser, 4) upphandling, 5) samråd med

---

⁸ Lag om tillgänglighet till digital offentlig service, SFS 2018:1937. Lagen genomför EU:s direktiv 2016/2102 om webbtillgänglighet i offentlig sektor.

⁹ Regeringen. 2017-12-21. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende länsstyrelserna, uppdrag 64.

funktionshindersorganisationer, 6) åtgärder för anställning, 7) arbetsmiljöarbete, och 8) aktiva åtgärder mot diskriminering.

Informationen som samlas in av MFD är användbar, men den är inte heltäckande. För det första utgår enkäterna ifrån självrapportering, och det finns en viss risk att de svarande gör olika tolkningar av frågorna. För det andra är enkäterna inte obligatoriska, och många kommuner och vissa landsting har inte lämnat några svar alls. 2017 års enkät, som handlade om styrning och ledning, besvarades av 61 procent av kommunerna och 16 av de 21 landstingen. MFD särredovisar dessutom endast de kommuner och landsting vars enkätsvar har stämts av med kommun- eller landstingsledningen. Räknat på det viset sjunker svarsfrekvensen ännu lägre, till 37 procent av alla kommuner och endast 10 av 21 landsting.¹⁰

Därför är det angeläget att arbetet med funktionshinderspolitiska frågor kartläggs vidare. Under 2018 genomförde många av länsstyrelserna egna, preliminära kartläggningar av situationen i sina respektive län och kommuner. Kartläggarna gjorde stickprov; i de flesta fall talade man endast med vissa utvalda kommuner. Med hjälp av MFD har dessa kartläggningar sammanställts i ett gemensamt arbetsdokument.

1.3. Uppdragsbeskrivning

Länsstyrelsen i Skåne län var bland dem som genomförde en preliminär kartläggning av arbetet med funktionshinderspolitiken i länet. Efteråt beslutades dock att kartläggningen skulle utvidgas till att omfatta alla 33 kommuner i Skåne län, samt även Region Skåne. För att genomföra denna fullständiga kartläggning anlät Länsstyrelsen i Skåne län externa konsulter från Funka Nu AB (Funka).

Två kunskapsområden var av särskild vikt för Länsstyrelsen Skåne: strategiskt arbete, samt samarbeten mellan kommuner och inom andra områden med relevans för funktionshinderspolitiken. Inom dessa områden ville Länsstyrelsen Skåne ha svar på ett antal specifika frågor:

Strategiskt arbete

- Hur arbetar kommunerna och regionen med funktionshinderspolitiska frågor?
- Har kommunerna och regionen styrdokument för detta arbete, och hur har dokumenten i så fall fastställts?
- Finns det någon som ansvarar för att de aviserade åtgärderna genomförs?
- Finns det rutiner för uppföljning av det funktionshinderspolitiska arbetet?
- Vilka styrkor respektive brister kan identifieras vad gäller system, strategier, rutiner och förhållningssätt på det funktionshinderspolitiska området?
- Anknyter det funktionshinderspolitiska arbetet till andra rättighetsområden?

---

¹⁰ MFD. Uppföljning offentliga aktörer. <http://www.mfd.se/uppfoljning/offentliga-aktorer/>.

- Utvecklingsområden: Vilka utvecklingsområden (det vill säga, vad behöver utvecklas och vilka kompletteringar kan underlätta en process mot en rättighetsbaserad funktionshinderspolitik) finns det i kommunen samt Region Skåne för genomförandet av den nya funktionshinderspolitiken?

Samarbeten

- Hur samarbetar kommuner och regionen i Skåne län om funktionshinderfrågor i nuläget?
- På vilka sätt kan samarbetet om funktionshinderfrågor i Skåne län förbättras?
- Utvecklingsområden – samma som ovan

Länsstyrelsen Skåne ville även ta del av synpunkter och perspektiv från funktionshinderorganisationer i länet. Skälen till detta torde vara uppenbara: att involvera dem som berörs av en fråga är en grundprincip för allt rättighetsbaserat arbete, och devisen ”ingenting om oss utan oss” är särskilt förknippad med funktionshinderrörelsen.¹¹

---

¹¹ Det är oklart vem som var först med att använda uttrycket – *nothing about us without us* på engelska – i ett funktionsrättssammanhang. Säkert är dock att det är välanvänt inom rörelsen: sedan 1980-talet har det syns på demonstrationsplakat, bokomslag och på många andra platser. Det är också sedan många år tillbaka officiell slogan för Europeiska handikappforumet (EDF), paraplyorganisation för Europas funktionshinderorganisationer.

2. Metoder

Utredarna har i huvudsak använt tre metoder för att kartlägga det funktionshinderspolitiska arbetet i Skåne län:

- Skrivbordsbaserad informationsinsamling
- Kvalitativa telefonintervjuer
- Gruppdiskussioner med deltagarna på konferensen 10 december 2018.

Den skrivbordsbaserade informationsinsamlingen kretsade framför allt kring att samla in relevanta styrdokument från offentliga källor, däribland främst webbplatser. Utredarna har också gått igenom resultaten från MFD:s enkät, men har här varit tvungna att konstatera att materialet är av begränsat värde för kartläggningen, då det endast finns särredovisade resultat för 12 av Skånes 33 kommuner från 2017 års enkät. I sin tidigare kartläggning har Länsstyrelsen Skåne kombinerat dessa resultat med tidigare enkäter från MFD som berör specifika områden: fysisk tillgänglighet, arbetsmarknad, kultur, idrott och skola. Utifrån detta gjorde Länsstyrelsen Skåne en preliminär bedömning av det funktionshinderspolitiska arbetet i kommunerna och regionen.

För att komplettera informationen genomförde Funkas utredare telefonintervjuer med representanter för alla kommuner samt Region Skåne. Representanterna pekades ut av kommunerna själva, på Länsstyrelsen Skånes anmodan. I några fall blev Funkas utredare hänvisade till andra kontaktpersoner när de tog kontakt. Länsstyrelsens önskemål var att kontaktpersonen skulle ha en övergripande insyn i hur kommunen arbetar med funktionshinderspolitiska strategier. I praktiken var de flesta kontaktpersonerna dock knutna till en specifik förvaltning, och allra oftast till en social- eller omsorgsförvaltning. Detta beror sannolikt på att funktionshinderområdet av många förknippas starkt med det sociala området. Skälen till detta, och vad det kan innebära för det strategiska arbetet, diskuteras närmare i kapitel 3. Intervjuerna med kommuner och regionen utgick från en semistrukturerad intervjuguide, se bilaga 1.

Telefonintervjuer har också genomförts med representanter för funktionshinderrörelsen i Skåne län. Här fanns ingen färdig kontaktlista för Funkas utredare att använda sig av. De fick istället etablera kontakt på egen hand. I ett första steg upprättades en lista över aktiva funktionshinderorganisationer på länsnivå i Skåne. Med målsättningen att få en jämn representation av olika funktionsnedsättningar valdes sex organisationer ut:

- Attention (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar)
- DHR (nedsatt rörelseförmåga)
- Dyslexiförbundet
- FUB (utvecklingsstörning)
- Hörselskadades riksförbund, HRF
- Synskadades riksförbund, SRF

En andra lista över dessa organisationers lokalföreningar upprättades. Lokalföreningarna grupperades enligt Sveriges kommuner och landstings (SKL) kommunindelning, vilket gav tre grupper för varje organisation: "Storstäder och storstadsnära kommuner", "Större städer och kommuner nära större stad" och "Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner". För varje organisation valdes därefter, i den mån det var möjligt, tre lokalföreningar ut, en från varje grupp.

Tabell 1: Lokala funktionshinderorganisationer

Grupp A Storstäder	Grupp B Större städer	Grupp C Mindre städer & landsbygd
Attention Lund	Attention Helsingborg- Ängelholm	Attention Kristianstad
DHR Vellinge, DHR Lund	DHR Höganäs	
Dyslexiförbundet Malmö	Dyslexiförbundet Helsingborg - Höganäs	Dyslexiförbundet Hässleholm
FUB Trelleborg	FUB Helsingborg	FUB Hässleholm
HRF Malmö	HRF Örkelljungabygden	HRF Ystad, Sjöbo, Skurup, HRF Osbygden
SRF Lundabygden	SRF Bjuv-Klippan- Åstorp	SRF Kristianstad – Bromölla

Därefter identifierades kontaktpersoner för varje förening genom inledande kontakter via telefon och e-post. Intervjuerna bokades sedan in och genomfördes över telefon. En intervju genomfördes via e-post då det passade informanten bäst. Intervjuerna utgick från en semistrukturerad intervjuguide, se bilaga 2.

Slutligen samlades information också in vid den konferens om funktionshinderspolitiken som anordnades av Länsstyrelsen Skåne i Malmö den 10 december 2018. Efter att de fått information om kartläggningen och dess syfte delades deltagarna in i olika grupper. Varje grupp fick tre frågor om funktionshinderspolitiskt arbete att diskutera, och ombads att fokusera särskilt på en av de tre frågorna, och även anteckna vad som sades. Diskussionsfrågorna går att ta del av i bilaga 3.

I slutskedet har allt insamlat material sammanställts och analyserats. Ett syfte med detta har varit att avgöra graden till vilken kommunerna och regionen har ett rättighetsbaserat förhållningssätt till funktionshinderspolitiken. De insamlade strategierna har bedömts utifrån detta, enligt följande tregradiga skala:

1. Låg koppling till den nationella funktionshinderspolitiken
2. Medelgod koppling till den nationella funktionshinderspolitiken
3. Stark koppling till den nationella funktionshinderspolitiken

I övrigt har kartläggningen dock varit inriktad på övergripande frågor, mönster och tendenser. Kartläggningen har inte gjorts i syfte att peka ut eller kritisera enskilda kommuner. Som generell princip kommer kommuner och organisationer endast nämnas vid namn då det har särskild relevans för informationen som presenteras.

Kartläggningen genomfördes under december 2018 och januari 2019.

3. Funktionshinderspolitik i praktiken

Detta avsnitt beskriver hur det lokala funktionshinderspolitiska arbetet bedrivs i praktiken i Skåne län. Utgångspunkten är den nationella funktionshinderspolitiken, vars mål är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Under kartläggningen har det framkommit att funktionshinderfrågan fortfarande ofta ses som en vårdfråga, snarare än något som rör mänskliga rättigheter. Avsnittet börjar med att problematisera detta. Vidare följer ett avsnitt om koppling till ytterligare rättighetsområden. Efter det förs en diskussion om den nuvarande resurs- och kompetensförsörjningen. Ett särskilt avsnitt är vikt åt funktionshinderråden, då de spelar en central roll för hur kommunernas funktionshinderspolitiska arbete ser ut. Avslutningsvis diskuteras förekomsten av eldsjälur i det funktionshinderspolitiska arbetet.

3.1. Vårdobjekt eller rättighetsbärare?

Funktionshinderfrågan förknippas ofta med vård, omsorg och socialt stöd. Det blev tydligt redan när kartläggningen inleddes: när länsstyrelsen bad kommunerna och regionen att identifiera intervjupersoner pekade de flesta på tjänstepersoner och chefer på vård- och omsorgsförvaltningen. Detta trots att länsstyrelsen hade uttryckt önskemål om att få kontakt med personer med tvärsektoriell insyn i kommunens eller regionens arbete.

Många av de tjänstepersoner som sedermera intervjuades var väl medvetna om att bilden fanns, och var också kritiska till detta. En enhetschef på en mindre kommun uttryckte det kännetecknande:

Kommunen dras med ett av de klassiska problemen, nämligen att funktionshinderspolitiken uteslutande ses som en omsorgsfråga. Det finns ingen förståelse för värdet i att arbeta tvärsektoriellt eller rättighetsbaserat.

Det är ändå inte svårt att förstå varför funktionshinder så ofta associeras med det sociala området. Många av de samhällstjänster som personer med funktionsnedsättning kan behöva för sin livsföring administreras av just social- eller omsorgsförvaltningar. I kommunerna är det främsta exemplet på detta antagligen insatser enligt LSS, ett område som tar en stor del av omsorgsförvaltningarnas tid och resurser i anspråk.

Samtidigt står detta i kontrast mot det som varit ett huvudsyfte med svensk funktionshinderspolitik sedan den förra nationella handlingsplanen infördes år 2000. Sociologen Rafael Lindqvist beskriver att syftet var att komma bort från "ett vårdperspektiv och en syn på funktionshindrade människor som vårdobjekt."¹²

---

¹² Lindqvist, Rafael. 2017. Funktionshindrade i välfärdssamhället, 4 uppl. Malmö: Gleerups, s. 25.

Att det här synsättet dominerar gör att det i förlängningen kan bli svårare att koppla funktionshinderområdet till andra rättighetsområden, så som den nationella funktionshinderspolitiken föreskriver. En lokal funktionshinderorganisation från en mellanstor kommun beskriver hur de fått ett funktionshinderombud som, när det tillsattes, väckte stora förhoppningar bland den lokala funktionshinderrörelsen.

Tyvärr är det en före detta LSS-handläggare som fått uppdraget. Hon kan alltså ge råd om enskilda ärenden men egentligen inte så mycket annat. Ombudet borde granska övriga nämnder och bolag så att de arbetar i enlighet med konventionen. Det skulle göra funktionshinderspolitiken mer levande.

Detta är ett tydligt exempel på hur starkt funktionshinderfrågan förknippas med vård och omsorg.

3.2. Koppling till andra rättighetsområden

En följd av att arbetet med funktionshinderfrågor så ofta anses höra till vård- och omsorgsområdet är att det i viss mån frikopplas från det tvärssektoriella arbetet med till exempel jämställdhet och barnrätt. Detta går emot vad den nationella funktionshinderspolitiken anger. Som bekant ska det nationella målet för funktionshinderspolitiken "bidra till ökad jämställdhet och till att barnets rättigheter beaktas." Båda perspektiven behöver därför integreras i allt arbete med funktionshinderfrågor. En sådan integrering kan med fördel vara intersektionell. Ett intersektionellt perspektiv på funktionshinderspolitiken är viktigt, eftersom maktrelationer och diskrimineringsgrunder kan förstärkas, förminsкас och samverka i mötet med varandra.

MFD:s rikstäckande jämställdhetsanalys från 2016 visar att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning har sämre möjligheter till delaktighet än män och pojkar med funktionsnedsättning. En liknande skillnad mellan könen kan ses vad gäller tillgång till individuellt stöd.¹³ Den nuvarande kartläggningen har dock inte gett tillräckliga resultat för att göra en specifik bedömning av jämställdheten mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning i Skånes kommuner och region.

Det går däremot att säga något om hur rättigheter för barn med funktionsnedsättning tillgodoses i Skåne. Flera av de intervjuade representanterna från funktionshinderorganisationerna lyfter fram skolan som en särskilt viktig pusselbit för att tillförsäkra barn med funktionsnedsättning full delaktighet i samhället. På vissa sätt är förutsättningarna goda. En intervjuad representant för en dyslexiförening påpekar att interaktioner med skolan underlättas av att det går att luta sig mot skollagen, ett tillvägagångssätt han upplever som svårare att tillämpa i andra möten med det offentliga.

Andra är långt ifrån nöjda med skolans bemötande av barn med funktionsnedsättning. En representant från en annan dyslexiförening berättar att

---

¹³ Myndigheten för delaktighet. En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter – för personer med funktionsnedsättning. A 2016:2.

hans dotter har haft det "väldigt svårt" i skolan på grund av sin dyslexi, och på grund av att lärarna inte är utbildade i att hantera läs- och skrivsvårigheter. Trots att han upprepade gånger anmält skolan till Skolinspektionen – och trots att skolan nu, enligt honom, står under hot om vite – händer fortfarande ingenting. Den intervjuade representanten uttrycker såväl uppgivenhet som ilska mot skolan och kommunen. Hans dotter, å sin sida, upplever situationen som djupt stressande och känner sig osäker i vardagen. I det här fallet har skolan alltså blivit en hindrande miljö.

Kartläggningen tyder på att skolans bemötande av barn med funktionsnedsättning varierar från kommun till kommun – möjligtvis även från skola till skola. Vissa av de intervjuade lyfter fram resursbrist som en specifik utmaning. Särskilt påtagligt är problemet i mindre kommuner. Här skulle man med fördel kunna ta tydligare intryck av den nya nationella funktionshinderspolitiken, och särskilt skrivelsen om att arbetet ska inriktas mot universell utformning. En skola som redan i utgångsläget förutsätter att elever har olika behov är också bättre skickad att möta dessa behov.

3.3. Resurs- och kompetensförsörjning

Brist på resurser och kompetens är inte bara en utmaning för skolan, utan även för kommunerna och regionen i stort. Kartläggningen visar att förutsättningarna för rätten att leva självständigt och att delta i samhället varierar i Skåne län, i och med att olika delar av länet har olika förutsättningar i fråga om resurser och kompetenser. De största skillnaderna tycks vara mellan stora och mindre kommuner.

Personlig assistans, ledsagning och gruppboendestäder är några insatser som verkar avgörande för självständigheten. Flera lokalföreningar i de mindre kommunerna pekar på svårigheten i att få de två sistnämnda insatserna att fungera tillfredställande i jämförelse med större kommuner, där tillgången till resurser är en annan. Andra insatser erbjuds (exempelvis hemtjänst) men personerna i kartläggningen vittnar om att detta leder till ett större beroende av andra människors välvilja för att överhuvudtaget kunna delta i samhällslivet. Här behövs krafttag för att leva upp till den nya funktionshinderspolitikens inriktning mot "individuella stöd och lösningar för individens självständighet". Att få ett adekvat stöd som rättighetsbärande kan vara avgörande för att kunna vara fullt ut delaktig i samhället.

I flera av samtalen med tjänstepersoner i mindre kommuner bekräftas den bilden. De beskriver såväl resursbrist som svårigheten med kompetensförsörjning som specifika utmaningar som små kommuner har att hantera. I vissa fall har man sett sig tvungen att utlokalisera tjänster som en kommun egentligen ska kunna erbjuda i egen regi. Det förekommer till exempel att man köper platser på korttidsboenden och daglig verksamhet i andra kommuner för att tillgodose sina skyldigheter enligt LSS, vilket flera intervjupersoner beklagar.

En annan utmaning för små kommuner är att det är "svårt att ta del av ny kunskap på området", som en intervjuad tjänsteperson uttrycker det. Samtidigt lyfter många fram en positiv aspekt av att vara en mindre kommun, nämligen att det blir mindre byråkratiskt. I en mindre kommun är avstånden mellan förvaltningarna kortare, vilket

gör det lättare att se hur arbetet bedrivs på andra verksamhetsområden. På så sätt undviker man att stuprörsmentaliteter uppstår. Det underlättar för tvärspektoriella arbetssätt i fråga om funktionshinder och på andra områden. En annan fördel för mindre kommuner är att medborgare och tjänstepersoner kommer närmare beslutsfattare, och har större möjlighet att påverka beslut som rör dem själva.

Samtidigt anser många av de intervjuade tjänstepersonerna i kommunerna – större såväl som mindre – att kunskaperna hos politiker om funktionshinderområdet behöver bli bättre. I många fall upplever man att det finns ett kunskapsgap mellan tjänstepersoner och politiker. Det är kanske inte så förvånande att upplevelsen uppstår: medan tjänstepersoner, och särskilt de som arbetar på det sociala området, befattar sig med funktionshinderfrågorna i vardagen, har politiker ofta många olika frågor att ta sig an. I det läget kan en perspektivträngsel lätt uppstå.

Majoriteten av de tillfrågade lokala funktionshinderorganisationerna lyfter fram kunskap som en förutsättning för en fungerande kommunal funktionshinderspolitik. För att kunna genomföra den nationella funktionshinderspolitiken och leva upp till det nationella målet krävs kunskap.¹⁴ Intervjuerna med lokalföreningarna visar att kognitiva funktionsnedsättningar sticker ut i den bemärkelsen att kunskapen om detta område är särskilt bristfällig.

Skyldighetsbärarnas kunskapsluckor om personer med funktionsnedsättning gäller dels deras behov men också deras förmågor och färdigheter. I förlängningen blir detta en förlust för samhället, då man inte förmår ta vara på de möjligheter personer med funktionsnedsättning också har att bidra och ta ansvar. Istället reproduceras vårdperspektivet, som uppmärksammats tidigare.

Flera lokalföreningar beskriver neuropsykiatriska diagnoser som för abstrakta för att deras kommuner ska förstå dem. För många resulterar detta i en kamp för att hitta personer med rätt kunskap, för att på så sätt få rätt stöd. Skolan blir en central plats där dessa kunskaper (eller icke-kunskaper) realiserar. Skyldighetsbärarnas kunskaper har betydelse för vilka rättigheter personer med funktionsnedsättning kan åtnjuta. Flertalet lokalföreningar anser att rättigheterna man kan utkräva beror på vilken kommun och vilket landsting man lever i.

Man blir utlämnad åt en kompetens man hoppas finns.

- Representant för lokalförening för personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Det är inte bara om kognitiva funktionsnedsättningar som kunskapen verkar vara bristfällig. Flera lokala funktionshinderorganisationer vars medlemmar har syn- eller hörselnedsättningar menar att förståelsen för deras medlemmar varierar beroende på hur omfattande deras nedsättningar är.

---

¹⁴ Detta följer ytterst av funktionsrättskonventionens artikel 8, som handlar om medvetandegörande.

Man tänker gärna på rullstolsburna som ett hinder, för det är synligt. Men en synskada eller hörselnedsättning tänker man inte på som ett hinder. Inte förrän man blir döv eller helt blind, då ser man det som ett hinder.

Att i första hand se personer med funktionsnedsättning som rättighetsbärare kräver kunskap om, och förståelse för, mänskliga rättigheter och ett rättighetsbaserat arbetssätt. Detta är också en förutsättning för den nationella funktionshinderspolitiken och dess mål om delaktighet i samhället. Delaktighet och inkludering kräver tillgänglighet – och tillgänglighet kräver kunskap. Vidare kan tillgänglighet delas upp i två delar: fysisk tillgänglighet; och kommunikation och information. En sådan uppdelning märks även i kartläggningen av de lokala funktionshinderorganisationernas uppfattning om funktionshinderspolitiken i Skåne län. Samtliga lokalföreningar är överens om att den fysiska tillgängligheten ständigt förbättras i kommunerna. Det är ett aktuellt ämne som får mycket uppmärksamhet i kommunerna. Samtidigt haltar den andra delen av tillgänglighet efter: rätten till information för personer med synnedsättningar eller kognitiva nedsättningar uppfylls inte, enligt lokalföreningarna för personer med dessa nedsättningar.

Bristande tillgänglighet är en diskrimineringsgrund, det har de i kommunen inte fattat.

- Representant för lokal funktionshinderorganisation för personer med kognitiva nedsättningar

De största svårigheterna verkar finnas i de mindre kommunerna, där individuellt stöd för individens självständighet kan vara svårt att tillhandahålla. Vidare pekar flera av intervjuerna på att tillgängligheten brister, särskilt den kognitiva tillgängligheten.

3.4. Funktionshinderråd

Förutom tillgänglighet kan även delaktighet vara en utmaning. Hur kan kommuner och regioner tillförsäkra personer med funktionsnedsättning full delaktighet i samhällslivet, som det nationella målet anger? För att se till att personer med funktionsnedsättning får inflytande över frågor som rör dem har de flesta kommuner i Skåne har valt att upprätta funktionshinderråd: åtminstone 26 av 33 kommuner, och även Region Skåne, har ett sådant råd.

Funktionshinderråden består vanligtvis av tre grupperingar: representanter för lokala funktionshinderföreningar; tjänstepersoner från kommunens eller regionens förvaltningar; samt förtroendevalda politiker. Beroende på vilka frågor som diskuteras kan ytterligare personer bjudas in till sammanträden för att ge information, ställas till svars eller bidra med ytterligare perspektiv.

Det förekommer – till exempel i Höganäs – att rådet administreras som ett utskott till kommunfullmäktige, med en fullmäktigeledamot som ordförande. Även i Region Skåne är det centrala funktionshindersrådet, som etablerades i sin nuvarande form år 2015, direkt underställt regionstyrelsen.

Hur råden används i beslutsgången varierar. Vanligast är att funktionshinderrådet används som en stående remissinstans, men i ett par verksamheter framstår råden snarare som rena informationskanaler. Det verkar också finnas utrymme för funktionshinderorganisationerna att själva väcka frågor i råden, men det är oklart hur ofta detta faktiskt sker.

Många beskriver ett gott samarbete mellan tjänstepersoner och föreningsaktiva i dessa råd. Vikten av att vara delaktig i hela processen poängteras gång på gång av organisationerna:

Viktigt att vi, funktionshinderorganisationerna, blir inkopplade på ett tidigt stadium så man inte blir tagna på sängen när det kommer till förordningar som rör tillgänglighet.

- Representant för lokalförening

Även om samarbetet i råden till största del är gott menar några föreningar att varken övergripande frågor eller implementering av funktionshinderfrågor i andra nämnder diskuteras tillräckligt. Inget utrymme ges åt strategiska diskussioner. Det blir därmed svårt att ta ett helhetsgrepp om funktionshinderfrågan på det sätt som funktionshinderspolitiken faktiskt kräver. För att råda bot på problemet föreslår några lokalföreningar att rådet egentligen borde vara direkt underordnat kommunstyrelsen, enligt en representant för en lokalförening eftersom ”vi sitter med tjänstemän som inte har något mandat att göra något”.

Flera lokalföreningar ställer sig frågande till vad som egentligen händer med de frågor som diskuteras i rådet. Det tycks finnas en osäkerhet kring hur politiker tar frågorna vidare i kommunen. Kommunikation och återkoppling är viktiga byggstenar för de lokala funktionshinderorganisationerna i funktionshinderråden.

Representation i funktionshinderråden beskrivs som ett problem. Ett åldrande medlemsklientel skapar problem för de enskilda föreningarna, då det är allt färre yngre personer som vill engagera sig intressepolitiskt. Detta får konsekvenser för representativiteten i råden, som riskerar att bli homogena och inte spegla verkligheten. I vissa kommuner slås funktionshinderråden ihop med pensionärsråden, vilket ytterligare spär på representationsproblematiken. Den sneda representationen riskerar att försvåra genomförandet av den nationella funktionshinderspolitiken. Funktionshinderråden ses som en angelägenhet för äldre personer, och i vissa fall lämnar även könsfördelningen övrigt att önska. Med sådana förutsättningar blir det svårt att integrera ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv i rådets arbete.

Administrationn av funktionshinderråden i kommunerna skiljer sig åt, naturligt nog, beroende på kommunens storlek. Under intervjuerna med lokalföreningarna framkommer det av flera representanter från mellanstora och mindre kommuner en önskan om att de tjänstepersoner som är aktiva i rådet borde få mer tid och utrymme för uppdraget. Flera lokalföreningar beskriver att de inte har fått gehör för sina frågor i rådet, utan istället vänt sig till berörda tjänstemän direkt för att få en faktisk åtgärd snabbare.

3.5. Eldsjälar

I många av intervjuerna med såväl kommunerna som med organisationerna nämns förekomsten av så kallade "eldsjälar" som en särskilt viktig aspekt av det funktionshinderspolitiska utvecklingsarbetet.

I det här sammanhanget kan en eldsjäl, så som det beskrivs av intervjupersonerna, sammanfattas som en tjänsteperson eller en förtroendevald som har ett särskilt intresse och engagemang för funktionshinderfrågan. Av detta följer ofta att personen driver frågan mer eller mindre på egen hand – och ibland helt efter eget tycke.

Arbetet som utförs av eldsjälar brukar vara uppskattat, och är ofta nödvändigt. "Det behövs en eldsjäl på ledningsnivå," säger en tjänsteperson på en större kommun, "annars hamnar frågan, och insikten om att det handlar om mänskliga rättigheter, i skymundan." Det finns dock några problem med att frågan i så hög grad bärs av en enskild person, på eget bevåg.

Det mest uppenbara är antagligen risken att arbetet fallerar helt och hållet om personen i fråga skulle lämna sin post. I en mellanstor kommun fanns det till exempel en tillgänglighetskonsult som länge drev arbetet väldigt effektivt. Men när tillgänglighetskonsulten lämnade verksamheten fanns det ingen som kunde axla ansvaret, och det tog flera år – och upprepade påstötningar från funktionshinderrådet – innan kommunen till slut gav en tjänsteman uppdraget som tillgänglighetssamordnare (något som egentligen redan skulle ha funnits, enligt kommunens funktionshinderplan). Tjänstemannen hade ingen egentlig erfarenhet av funktionshinderfrågor, utan har varit tvungen att sätta sig in i området allt eftersom.

Vidare beskriver en lokal funktionshinderorganisation hur viktigt det är med personer på tjänstenivå som förstår deras funktionsnedsättningar för att de ska få rätt stöd.

Vi behöver personer som har kunskap om NPF och förståelse. För stöd kan man bara få om kunskap finns. Kunskapen finns fläckvis men då är det "specialfolk" och tyvärr är det glest med dem.

"Specialfolk" ska i detta sammanhang förstås som eldsjälar som har ett särskilt intresse för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. En annan organisation beskriver de goda samarbete de har haft med en vårdenhet. Tyvärr skulle både kommunikationen och samarbetet med organisationen försvinna samtidigt som en sjuksköterska på avdelningen slutade. Detta visar på sårbarheten i verksamheter som drivs av eldsjälar.

4. Strategier

För att råda bot på de problem och risker som diskuterades i det föregående avsnittet väljer vissa kommuner och regioner att skriva strategier för det funktionshinderspolitiska arbetet. En strategi beskriver de principer och arbetsätt som ska tillämpas i verksamheten för att nå vissa överordnade mål. I många fall utgår målen från externa krav – som till exempel den nationella funktionshinderspolitiken, eller funktionsrättskonventionen.

Kartläggningen visar att 19 av 33 kommuner i Skåne län, samt även Region Skåne, har funktionshinderspolitiska strategier eller planer. Helsingborg har tidigare haft en plan (Handikapplan 2010–2012) men den är nu inaktuell och ingår inte längre i den kommunala författningssamlingen.

Dokumentens omfång och innehåll varierar stort. Vissa är kortfattade målbeskrivningar, medan andra lägger fram detaljerade handlingsprogram för de olika förvaltningarna. Endast Region Skånes och Höörs planer har antagits efter riksdagens beslut om en ny funktionshinderspolitik år 2017, men de hänvisar inte till den. Faktum är att kännedomen om detta är anmärkningsvärt låg i kommunerna. I de allra flesta fall hade de intervjuade inte hört talas om den förändrade politiken förrän de kontaktades av länsstyrelsen, nästan ett år efter riksdagsbeslutet i november 2017. Det verkar inte heller som om diskussioner har förts på det politiska planet om hur målet och inriktningen ska införlivas i kommunens verksamheter, med förbehåll för att de intervjuade i många fall inte har djupare insyn i kommunens politiska processer. Region Skåne är här ett undantag: representanten därifrån berättade att de tog hänsyn till den nya nationella politiken när de tog fram sitt funktionshinderspolitiska program 2018.

De flesta av planerna hänvisar till funktionsrättskonventionen, dock inte de fyra planer som antogs innan Sverige ratificerade den år 2008. De hänvisar istället till FN:s standardregler för lika rättigheter för personer med funktionshinder, en icke-bindande föregångare till konventionen.¹⁵ Ett par andra utgångspunkter för de funktionshinderspolitiska strategierna förekommer, däribland Världsaktionsprogrammet för handikappade och Salamancadeklarationen. Världsaktionsprogrammet beslutades av FN 1982, och lade fram en global strategi för funktionshinderfrågor.¹⁶ Salamancadeklarationen etablerar principer och riktlinjer för undervisning av elever med behov av särskilt stöd.¹⁷

---

¹⁵ Standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet, december 1993. Svensk översättning finns tillgänglig på <https://www.independentliving.org/standardrules/STILStandardRegler1.html>.

¹⁶ Förenta nationerna. World Programme of Action Concerning Disabled Persons, 1982. Se <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/world-programme-of-action-concerning-disabled-persons.html#1>

¹⁷ Salamancadeklarationen. Svenska Unescorådets skriftserie, 2/2006.

Tabell 2: Funktionshinderspolitiska styrdokument

Bromölla	<p>Politiskt program för arbete med frågor kring funktionshinder (2013)</p> <p>Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s funktionsrättskonvention</p>
Burlöv	<p>Tillgänglighetsplan (2016)</p> <p>Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler, FN:s barnkonvention, FN:s funktionsrättskonvention</p>
Hässleholm	<p>Tillgänglighet och delaktighet för alla (2016)</p> <p>Utgår från: FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, FN:s funktionsrättskonvention, FN:s barnkonvention, övrig relevant nationell lagstiftning, övergripande kommunplan</p>
Höganäs	<p>Plan för tillgänglighet och delaktighet (2015)</p> <p>Utgår från: FN:s funktionsrättskonvention, diskrimineringslagen, LSS, socialtjänstlagen, arbetsmiljölagen, plan- och bygglagen, lagen om offentlig upphandling, språklagen</p>
Höör	<p>Delaktighet för alla (2018)</p> <p>Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s funktionsrättskonvention</p>
Klippan	<p>Plan för ökad tillgänglighet och delaktighet (2010)</p> <p>Utgår från: FN:s standardregler, FN:s funktionsrättskonvention, övrig relevant nationell lagstiftning</p>
Kävlinge	<p>Tillgänglighetsplan (2017)</p> <p>Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler, FN:s barnkonvention, FN:s funktionsrättskonvention, övrig relevant nationell lagstiftning</p>
Landskrona	<p>Tillgänglighetspolicy för Landskrona stad (2013)</p> <p>Dokumentet nämner inga utgångspunkter</p>
Lund	<p>Delaktighet för alla (2014)</p> <p>Utgår från: FN:s världsaktionsprogram för handikappade, FN:s funktionsrättskonvention</p>

Osby	Handikappolitiskt program (2002) Utgår från: FN:s standardregler
Perstorp	Handikappolitiskt program (2014) Utgår från: FN:s standardregler, FN:s funktionsrättskonvention
Sjöbo	Tillgänglighetspolicy för Sjöbo kommun (2007) Handlingsprogram tillkom 2010. Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler, övrig relevant nationell lagstiftning
Skurup	Handikapplan för Skurups kommun 2001–2006 (2003) Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler
Staffanstorp	Handikappolitiskt program för Staffanstorps kommun (2000) Utgår från: FN:s standardregler
Svedala	Policy för ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning (2009) Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler, Salamancadeklarationen
Tomelilla	Tillgänglighetsplan för år 2015–2018 (2015) Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s funktionsrättskonvention, diskrimineringslagen, regeringens mål och politik för tillgänglighet 2011–2016.
Trelleborg	Målprogram för tillgänglighet (2013) Utgår från: Nationell lagstiftning, FN:s funktionsrättskonvention, EU:s funktionshinderstrategi 2010–2020, regeringens mål och politik för tillgänglighet 2011–2016
Ystad	Tillgänglighetsprogram (2012) Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000)
Åstorp	En kommun för alla (2012) Utgår från: Nationell handlingsplan för handikappolitiken (2000), FN:s standardregler

Region Skåne	Program för att tillgodose rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2018) Dokumentet nämner inga utgångspunkter
--------------	---

Vanligast är att strategin har antagits av fullmäktige, medan beredningen har skett på nämndnivå (oftast socialnämnden). I ett par fall har det funnits en särskild handikappberedning, sammansatt av politiker och tjänstemän från olika sektorer, som har ansvarat för att ta fram dokumentet.

Ansvar för att genomföra strategin ligger på olika befattningar i olika kommuner. I de fall där strategin anger specifika åtgärder för varje enskild förvaltning brukar också förvaltningscheferna pekas ut som ansvariga för genomförande och uppföljning på sina respektive områden. I några kommuner – till exempel Hässleholm – skapar strategidokumentet en särskild samordnare för funktionshinderområdet. Ett par strategidokument undviker helt att peka ut ansvariga.

I 16 kommuner finns det inga funktionshinderspolitiska strategidokument. Av dem som intervjuats från dessa kommuner – alla tjänstepersoner inom kommunförvaltningen – skulle de flesta gärna se att en strategi lades fram. En intervjuperson framhåller bland annat behovet av att kunna planera långsiktigt som ett skäl till att införa ett strategidokument.

Några av de intervjuade från kommuner utan strategidokument har dock en annan hållning. En verksamhetschef från en vård- och omsorgsförvaltning förklarar att hon inte är säker på vad nyttan med en sådan plan skulle vara. En ytterligare intervjuperson på en liknande befattning i en annan kommun tvivlar på att skriftliga strategier är rätt tillvägagångssätt. Hon understryker att det redan finns lagar som de använder som "vardagsredskap", däribland diskrimineringslagen och LSS. Riktlinjer som tangerar dessa betraktar hon som överflödiga.

Ibland saknas strategidokument av principiella skäl. I Örskelljunga, till exempel, försöker man skapa "så få papper som möjligt", enligt den intervjuade tjänstepersonen därifrån. Detta har inte nödvändigtvis att göra med att Örskelljunga till folkmängden sett är Skånes näst minsta kommun, och därför har knappare resurser än en större kommun har. Även i Malmö – den överlägset folkrikaste kommunen – upplever den intervjuade tjänstepersonen att "man försöker röra sig bort från skriftliga planer till ett mer organiskt förhållningssätt".

I ett fall – Lunds kommun – har man nyligen valt att komplettera den existerande funktionshinderspolitiska strategin med ett mer övergripande arbete för mänskliga rättigheter. Lunds kommunfullmäktige beslutade 2018 att kommunen skulle anta beteckningen "MR-stad". Det innebär att kommunen i alla led ska tillämpa ett arbetssätt som utgår från mänskliga rättigheter. I ett första skede ska ett handlingsprogram tas fram, vilket kommer att beakta alla olika rättighetsområden.

4.1. Hur strategierna används

Även när det finns ett strategidokument är det inte säkert att det kommer till användning. Många av de intervjuade förklarade att ytterst få inom deras verksamheter kände till dessa dokument, och ännu mindre arbetade utifrån dem. Under några intervjuer framkom det till och med att den intervjuade själv inte kände till dokumentet innan de kontaktades angående kartläggningen.

Detta tyder på att strategierna, i den mån de finns, har varit dåligt förankrade i de verksamheter som påverkas av dem. Några av de intervjuade har beskrivit de befintliga strategidokumenterna som rena skrivbordsprodukter, som skapats för syns skull men snart försvunnit in i byrålådor. Svårigheten i att förankra strategier är ett välkänt problem, och har börjat leda till förändrade tankesätt. Till exempel har kommunstyrelsen i Klippan föreslagit att den nya och mer allmänt hållna Hållbarhetspolicyn som antogs 2017 ska ersätta såväl tillgänglighetsplanen som andra strategidokument, med motiveringen att ”de har delvis fått karaktären av ’hyllvärmare’ och är måttligt kända i organisationen.”¹⁸

Vissa av de intervjuade menar att det kan vara svårt att veta hur strategierna egentligen ska användas. Avsaknad av konkretion kan vara ett hinder: hur omvandlar man de övergripande rättigheter som lagen föreskriver till praktiska åtgärder inom en förvaltning? En enhetschef i en mellanstor kommun beskriver den befintliga strategin som så ”tunn” att det är svårt att veta hur den ska tillämpas.

Men även för mycket detaljrikedom kan vara problematiskt. En förvaltningschef i en större kommun berättar att kommunens plan, som kräver en mängd specifika åtgärder av de olika förvaltningarna, har varit ”svårarbetad”. I Perstorp läggs strategidokumentet fram en tydlig rutin för hur anställda i förvaltningarna ska kunna anamma ett funktionshinderperspektiv i det dagliga arbetet. Utifrån FN:s standardregler presenterar dokumentet en ”handikappchecklista”, som ska användas

för att göra en handikappkonsekvensbeskrivning inför alla beslut som rör personer med funktionshinder.¹⁹

Detta görs dock inte i det dagliga arbetet, berättar intervjupersonen, utan dokumentet har fallit i glömska.

Det är på så vis svårt att peka på ett särskilt innehåll som en riskfaktor för funktionshinderspolitiska strategier. Ett mönster som däremot framträder tydligt i intervjuerna är att kommunerna ofta brister i uppföljningen av beslutade strategier. I åtminstone ett fall finns det ”ingen återkommande uppföljning av det strategiska arbetet”. När det inte är tydligt vad effekten blir av strategiska åtgärder blir det också svårare för enskilda i verksamheten att förstå varför man ska lägga tid på dem.

Detta kan kontrasteras med Tomelillas funktionshinderplan, som har gott rykte: en intervjuad tjänsteperson i en närliggande kommun förklarar att hon är ”grön av

---

¹⁸ Klippans kommun. Kommunstyrelsens arbetsutskott, protokoll 2018-09-26, §149.

¹⁹ Perstorps kommun. Handikappolitiskt program, 2014.

avund” på hur väl genomarbetad Tomelillas plan är. En del av Tomelillas framgångar på området kan antagligen härledas till den framskjutna position som ges till uppföljning i det interna arbetet. Den intervjuade representanten för Tomelilla berättar:

Varje år görs uppföljningar av arbetet i de olika förvaltningarna. Dessa sammanställs och redovisas sedan för de förtroendevalda, i kommunstyrelsen.

Dokumentet presenterar med tydlighet hur och när uppföljningarna ska ske, och vem som ska ansvara för dem.²⁰ Så verkar också ha skett under strategins ursprungliga giltighetstid, mellan 2016 och 2018. Nu står dock arbetet inför en förändring som bland annat kommer påverka hur funktionshinderrådet används i de interna processerna, och det är oklart vad det kommer innebära för hur det strategiska arbetet läggs upp i framtiden.

4.2. Bedömning av strategiska dokument

Vi har valt att använda en tregradig skala för att bedöma de insamlade funktionshinderspolitiska strategierna. Enligt skalan motsvarar en 1:a stark koppling till den nationella funktionshinderspolitiken, medan en 3:a motsvarar svag koppling till den nationella funktionshinderspolitiken (se kapitel 2: ”Metoder”).

Strategierna bedömdes enligt sju indikatorer, med inspiration dels från MFD:s uppföljningsenkät och dels från länsstyrelsens egna önskemål:

1. Utgår strategin från funktionsrättskonventionen?
2. Har strategin mätbara mål?
3. Pekar strategin ut ansvariga för genomförande?
4. Har strategin tagits fram i samråd med funktionshinderorganisationer?
5. Har strategin följts upp under mandatperioden 2014–2018?
6. Knyter strategin an till andra rättighetsområden?
7. Används strategin i verksamheten?

Varje positivt svar på någon av indikatorerna 1–6 är värt 1 poäng. Svaren utgår i huvudsak från vad som faktiskt står i dokumenten. Eftersom det är rimligt att fästa särskild vikt vid strategiernas praktiska effekter är ett positivt svar på indikator 7 värt 2 poäng. Här utgår svaren framför allt från vad som framkommit under intervjuerna. Som mest kan en strategi få 8 poäng.

I tabellen nedan presenteras vår poängsättning av strategierna. Bedömningen är i viss mån subjektiv, med tanke på att kartläggningen inte gått in på detaljnivå i enskilda verksamheter.

Tabell 3: Poängsättning av strategidokument

	1	2	3	4	5	6	7	Totalt
Bromölla	1		1	1				3

²⁰ Tomelilla kommun. Tillgänglighetsplan för år 2015 – 2018, 2014, s. 11.

Burlöv	1	1	1	1	1	1		6
Hässleholm	1		1	1	1	1		5
Höganäs	1	1	1	1	1		2	7
Höör	1	1	1	1	1	1	2	8
Klippan	1	1	1	1				4
Kävlinge	1	1	1		1	1		5
Landskrona			1					1
Lund	1	1	1		1	1		5
Osby		1	1	1				3
Perstorp	1	1						2
Sjöbo								0
Skurup		1	1	1				3
Staffanstorp		1	1			1		3
Svedala			1			1		2
Tomelilla	1	1	1	1	1		2	7
Trelleborg	1	1	1	1		1		5
Ystad								0
Åstorp		1	1					2
<i>Region Skåne</i>	1		1	1	1	1	2	7

För att koppla resultaten till den tregradiga skalan har följande uppdelning gjorts.

- 8–6 poäng: Grupp 1, stark koppling till den nationella funktionshinderspolitiken
- 5–3 poäng: Grupp 2, medelgod koppling till den nationella funktionshinderspolitiken
- 2–0 poäng: Grupp 3, svag koppling till den nationella funktionshinderspolitiken

Detta ger följande gruppindelning:

Tabell 4: Gruppindelning av strategier

Grupp 1	Grupp 2	Grupp 3

Höör Höganäs Tomelilla Burlöv <i>Region Skåne</i>	Hässleholm Kävlinge Lund Trelleborg Klippan ²¹ Bromölla Osby Skurup Staffanstorps	Perstorp Svedala Åstorp Landskrona Sjöbo Ystad
---	--	---

I enkäten som MFD genomförde under 2017 uppgav ytterligare fem kommuner att de "har skrivningar i styrdokument": Lomma, Malmö, Svalöv, Ängelholm och Örkelljunga. Nio kommuner saknar aktuella strategidokument och har inte heller gett information om detta i MFD:s enkät: Bjuv, Båstad, Eslöv, Helsingborg, Hörby, Kristianstad, Simrishamn, Vellinge och Östra Göinge.

---

²¹ Som diskuterats tidigare har Klippans kommun under 2018 beslutat att dra in sin strategi.

5. Samarbete

Ett särskilt område där länsstyrelsen har möjlighet att erbjuda stöd är samarbeten kring funktionshinderspolitiken. Detta avsnitt kommer beröra nuvarande samarbetsformer som kommuner, Region Skåne och lokala funktionshinderorganisationer använder sig av. Vidare kommer svagheter i de befintliga samarbetsformerna identifieras och möjligheter att förstärka samarbeten kopplat till funktionshinderspolitiken diskuteras. Avslutningsvis kommer potentiella samarbetsformer och områden föreslås med utgångspunkt i kartläggningen.

5.1. Skyldighetsbärares formella samarbeten

Kartläggningen visar att det finns samarbeten i Skåne län som kan relateras till funktionshinderspolitiken. De identifierade samarbetena är oftast kommunöverskridande och av en mer övergripande karaktär. Inom de skilda samarbetena finns olika nätverk kopplade till funktionshinderfrågor. De tenderar dock att beröra vård- och omsorgsfrågor snarare än funktionsrätt. Nedan följer en närmare presentation av de ytor som erbjuder samverkan i funktionshinderfrågor som kommunerna hänvisar till.

Tabell 5: Samarbeten med koppling till funktionshinderspolitiken

Samarbete	Kommuner som ingår
Kommunförbundet Skåne	Samtliga kommuner i Skåne län
Familjen Helsingborg	Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Ängelholm och Örkelljunga
Sydöstra Skåne (SÖSK)	Simrishamn, Sjöbo, Tomelilla och Ysta
6 K	Bjuv, Klippan, Perstorp, Svalöv, Åstorp och Örkelljunga.
Fem Yes	Lomma, Staffanstorp, Burlöv, Svedala, Kävlinge
Hand i Hand	Region Skåne och andra storstadsregioner

En viktig plattform för skyldighetsbärarna inom Skåne län är Kommunförbundet Skåne. Kommunförbundet består av flera olika nätverk och beskrivs som ett sätt att hålla sig uppdaterad inom olika områden och aktuell lagstiftning med hjälp av strukturerade samarbetsformer kommuner emellan. Nätverk kopplade till metoder

är uppskattade inslag i kommunerna. Förbundet driver bland annat det regionala verksamhetsrådet för funktionshinder i socialtjänsten och har även utbyten med det nationella kompetensutvecklingsrådet inom området. Där diskuteras bland annat evidensbaserad praktik. Flera kommuner ser detta som en central samlingsplats för kommunerna i Skåne. En kommun beskriver Kommunförbundet som ett "självskapande nätverk".

Mindre geografiska områden i Skåne har arbetat fram olika organiserade samarbeten. I nordvästra Skåne finns nätverket Familjen Helsingborg. Det omfattar elva kommuner: Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Ängelholm och Örkelljunga. Detta samarbete pågår inom ett fyrtiotal olika områden inom bland annat infrastruktur, lärande, öppenhet och inkludering, samhällsplanering, socialtjänst och boende. Funktionshinderområdet beskrivs dock inte som en tydlig del av detta samarbete. Kunskaps- och erfarenhetsutbyten sker via olika nätverk med representanter från kommunerna.

Sydöstra Skånes samarbetskommitté (SÖSK) är ett samverkansorgan för Simrishamn, Sjöbo, Tomelilla och Ystad. SÖSK arbetar för att vara rådgivande, samordnande och rekommenderande. Här sker regelbundna kunskaps- och erfarenhetsutbyten i mellankommunala frågor.

Två andra ytor för samverkan inom Skåne som nämns under kartläggningen är 6K och 5 Yes. Samarbetet 6K omfattar Bjuv, Klippan, Perstorp, Svalöv, Åstorp och Örkelljunga. Här har sex mindre inlandskommuner gått samman för att hitta sin roll i utvecklingen av Skåne. Kommunerna ger dock inte mycket information om samarbetet mer än att det existerar. 5 Yes-kommunerna är Lomma, Burlöv, Staffanstorp, Svedala och Kävlinge. Deras samverkan erbjuder kommunerna kunskaps- och informationsutbyte. Där bedrivs diskussioner utifrån ett handläggare- och chefsperspektiv.

Region Skåne samverkar med andra storstadsregioner i samarbetet Hand i Hand. Det beskrivs som ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyten regioner emellan. Inom detta samarbete ryms diskussioner om funktionsrätt. Region Skåne är den enda aktören i kartläggningen som specifikt berör funktionsrätt som ett nuvarande och existerande samarbetsområde. Regionen understryker att det finns ett betydande intresse för funktionshinderfrågan, även ur ett rättighetsperspektiv, inom ledningen och i politiken.

Sammanfattningsvis ingår majoriteten av kommunerna i Skåne i strukturerade samarbeten och nätverk som på något sätt berör funktionshinderfrågor. Inget av dessa nätverk verkar dock ha ett uttryckligt fokus på mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

5.2. Rättighetsbärares formella samarbeten

Organisationerna beskriver samarbeten om funktionshinderspolicen mellan kommuner och den lokala funktionshinderrörelsen som bristfälliga. Utrymmet som ges åt samarbete sker vanligtvis genom de lokala funktionshinderråden. För- och

nackdelar med dessa går att läsa mer om i avsnitt 3. Det centrala funktionshinderrådet som drivs av Region Skåne är en form av brukarsamverkan på länsövergripande nivå där funktionshinderorganisationer och regionen träffas fyra gånger per år.

En viktig plattform för utbyte och samverkan för lokala funktionshinderorganisationer är de paraplyorganisationer för funktionshinderorganisationer som finns i flera kommuner, exempelvis HSO Trelleborg och DHS i Helsingborg. I dessa samlingsorganisationer får lokalföreningarna möjlighet att samlas kring gemensamma problem och möta kommunen tillsammans. Det är oftast dessa paraplyorganisationer som utser representanter till funktionshinderråden. I Lund lyfts Lunds ideella föreningars paraplyorganisation (LIPS) fram som en kontaktyta de lokala funktionshinderorganisationerna använder sig av. Vidare är Föreningarnas rum ett "lösare nätverk" för psykiatrirådgivning i Lund som en lokalförening är en del av.

Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne visar sig vara en viktig samarbetspart för rättighetsbärarna i norra Skåne. Byrån stöttar de lokala organisationerna i diskrimineringsärenden. Detta beskrivs av en organisation som ett sätt att "bevaka diskrimineringslagen".

Tjänstemännen kan inte lagen, det märks i funktionshinderrådet.
- Representant för lokal funktionshinderorganisation

En lokal funktionshinderorganisation i en mellanstor kommun beskriver att samarbeten sker sporadiskt med andra funktionshinderorganisationer. "Det är tyvärr aldrig längre samarbeten, utan snarare i sakfrågor."

De formella samarbetsformerna för lokala funktionshinderorganisationer etableras av lokala paraplyorganisationer och i de kommunala funktionshinderråden. Flera lokalföreningar menar dock att möjligheterna att påverka i råden är små. Inte desto mindre pekar flera representanter för lokalföreningarna på vinsterna med informella kontakter.

5.3. Informella samarbeten och nätverk

Både rättighetsbärare och skyldighetsbärare arbetar ofta genom informella nätverk i Skåne. För lokalföreningarna blir det ett sätt att hantera bristerna i de mer formella samarbetena med kommunerna. Flera lokala organisationer beskriver det som en följd av bristen på resultat och påverkansmöjligheter i funktionshinderråden. Privata kontakter i de olika nämnderna blir då en nyckel till påverkan.

Man måste ha personkännedom, det är det viktigaste om man vill påverka.
- Representant för en lokal funktionshinderorganisation

På samma sätt menar en övervägande majoritet av de kommunala representanterna att de informella och personliga kontakterna i kringliggande kommuner är en viktig del av erfarenhetsutbyte. Särskilt viktiga tycks de informella kontakterna vara i

mindre kommuner. Informella nätverk med kollegor i angränsande kommuner stärker ens arbete. En liten kommun poängterar att deras goda kontakter med lokala funktionshinderorganisationer beror på deras storlek och att det finns möjligheter till att lära känna personer inom olika områden. Det tycks som att många av de informella samarbetena berör resurskrävande verksamhetsområden såsom exempelvis fritidssysselsättningar, daglig verksamhet och personlig assistans.

Det finns en risk att både formella och mer informella samarbeten rinner ut i sanden. En kommun menar att hög personalomsättning är ett specifikt problem:

Det är svårt att upprätthålla nätverk när personalomsättningen är hög. Den nya generationen är rörligare, och det innebär att det blir mindre stabilitet och svårare att lära känna varandra.

5.4. Förstärkning av samarbeten

Ett av uppdragets specifika frågeområden handlar om hur samarbetet om funktionshinderspolitiken kan förbättras i Skåne län. Kartläggningen visar brister i de nuvarande samverkansformerna, vilket kan försvåra utvecklingen av en rättighetsbaserad funktionshinderspolitik. Genom att synliggöra återkommande brister och förslag på förändring kan samverkan förstärkas.

Det finns en rad faktorer som försvårar samarbeten, förutom en hög personalomsättning. Tid och plats är två relevanta faktorer för att samverkan ska vara fungerande. Samarbeten tar tid och som kommunanställd är det viktigt att använda tiden resurseffektivt – annars finns risken att ”det kostar mer än det smakar” som en kommun beskriver det. Dessa tendenser återkommer även i kartläggningen av de lokala funktionshinderorganisationerna. Som ideell förening finns andra förutsättningar att beakta, då dessa personer ibland ägnar sig åt sitt ideella engagemang på fritiden, vid sidan av arbetet. Som en följd av detta kan det bli svårt att delta i samarbeten och möten som ligger på dagtid. Lokalföreningar på Skånes landsbygd poängterar att platsen för möten är avgörande. Om samarbetet kräver resor är det viktigt för alla aktörer att det finns tydliga mål för att det ska kännas meningsfullt.

Vidare kan en åldrande medlemsskara skapa problem för långsiktigheten i föreningar, då många av de intervjuade upplever att det är svårt att få unga personer att engagera sig. Det kan på lång sikt försvåra samarbetet mellan rättighetsbärare och skyldighetsbärare. Kartläggningen visar att alternativa mötesformer är uppskattade. Digitala möten, möten på kvällstid och alternativa kommunikationsformer skulle alla bidra till en större chans till delaktighet i olika samarbeten.

Kommunikation och information är viktigt för att samverkan mellan kommuner och funktionshinderorganisationer ska fungera. Majoriteten av de tillfrågade lokalföreningarna förklarar dålig samverkan med bristfällig kommunikation. Det finns dock en tydlig skillnad mellan de större kommunerna och de mindre. I de mindre kommunerna upplevs kommunikationen och informationen från kommunerna som ett större problem än vad som är fallet i de större kommunerna.

Förklaringen kan vara knappare administrativa resurser. En övervägande majoritet av de mindre lokalföreningarna anser att det är svårt att samarbeta med kommunen om det inte finns någon information kring vad kommunen gör på området. Det är vanligt att man blir hänvisad till en webbplats eller till dokument som inte är tillgängliga. För att förstärka det rättighetsbaserade arbetet i Skåne krävs en medvetenhet om vikten av delaktighet och hur det hänger ihop med tillgänglighet. En lokalförening i en mindre kommun beskriver utmaningen i att arbeta med kommunen:

Vi som organisation är för svaga, vi behöver bli starkare för att nå ut och bli en aktör som man tar på allvar. NSPH Skåne har mer tyngd och hörsammas därför på ett helt annat sätt. Det är svårt att bli tagen som en professionell representant och inte bara en privatperson i mötet med kommunen.

- Representant från mindre lokalförening.

För att kunna delta måste samverkan göras tillgänglig för både skyldighetsbärare och rättighetsbärare, oavsett kommunstorlek. De flesta av lokalföreningarna menar att det krävs en ökning av medvetandegraden hos politiker och tjänstemän om samarbete ska fungera. Återigen blir det tydligt hur rättigheterna hänger ihop och att kunskap krävs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna tillgodogöra sig rätten att delta i det politiska och offentliga livet. En kommun säger att medvetandet först och främst måste genomsyra verksamheterna innan samarbeten kan bära frukt.

5.5. Relevanta samarbetsformer och områden

Även om de flesta kommuner är positiva till samarbeten är det främst de mellanstora till mindre kommunerna som specifikt har en önskan om mer samarbeten. De största kommunerna har ofta en fungerande administration, resurser och kunskap och ser därför inte lika stort behov av samarbeten över kommungränserna. Kartläggningen visar därför på att samarbeten bör ske tillsammans med kommuner av liknande storlek och med liknande problematik.

Det finns en önskan från kommunernas håll, särskilt från de mindre, att utarbeta samarbeten för olika verksamhetsområden. Gruppbofästäder, daglig verksamhet, kommunikationer, kollektivtrafik och hälso- och rekreationsmöjligheter är förslag på områden för samverkan. Att främja samarbete kring tillgängligt kulturutbudet i länet är ytterligare ett potentiellt område. En mindre kommun beskriver att man genom samarbete skulle kunna satsa på verksamheter för dem som har allra störst behov, men kanske är för få och särpräglade i sin problematik för att enskilda kommuner ska kunna bemöta dem.

Möjligheterna för skyldighetsbärarna att tillgodose rättighetsbärarnas behov skulle utvidgas om närliggande mindre kommuner samarbetade på dessa områden. Att samla ihop resurser på detta sätt är ett sätt att effektivisera kompetensförsörjningen i länet menar flera kommuner. Samtidigt påpekar en kommun att den här metoden är en känslig fråga. Det kan uppfattas som ett sätt att kringgå sitt ansvar som kommun och skyldighetsbärare.

Region Skåne är en viktig aktör för att få samarbeten att fungera. Om nya samarbeten ska starta anser många kommuner att regionen bör spela en central roll. Några efterlyser ett bättre samarbete med regionen och förklarar vidare att den nuvarande problematiken mest handlar om resursbrist. Fler insatser från regionen på funktionshinderområdet tros göra stor skillnad. I kontrast till att kommunerna pekar ut Region Skåne som viktig part i samarbeten om funktionshinderspolitiken pekar flera lokala funktionshinderorganisationer ut privata aktörer som essentiella faktorer för att faktiskt få genomslagskraft i mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En lokalförening efterfrågar specifikt stöd från sin kommun i att påverka lokala privata aktörer gällande funktionsrätt.

Det finns en efterfrågan bland Skånes kommuner på en tydligare styrning gällande funktionshinderspolitiken. Att få övergripande råd och regler uppifrån för att sedan, på hemmaplan, kunna anpassa det till sin kommun är något som önskas. Många menar att detta är ett ansvar som länsstyrelsen behöver axla på ett tydligare sätt. En funktionshinderorganisation menar att kärnan till bra funktionshinderspolitiskt arbete handlar om att någon måste gå först och visa vägen: "Det behövs en tydlig ledare, tydlig ledargestalt."

Eftersom det finns en risk att samarbeten rinner ut i sanden efterfrågar vissa ett regionalt nätverk där länsstyrelsen, Myndigheten för delaktighet eller Sveriges kommuner och landsting (SKL) har en sammankallande roll. Det behövs en övergripande funktion som håller ihop och sammankallar till nätverksträffar inom olika områden. Å andra sidan menar en kommun att starka samarbeten måste byggas underifrån. Det spelar ingen roll om samarbeten utannonseras uppifrån om inte förvaltningsnivån är med på noterna. Om efterfrågan saknas hos tjänstemännen kommer påtvingade samarbeten "rinna ut i sanden". Genom ett sammankallande ansvar skulle Länsstyrelsen Skåne kunna stärka samarbeten i Skåne län om funktionshinderspolitiken. Kommunerna måste dock se en mening med att ingå i samarbeten för att hitta motivation och för att de startade nätverken ska vara hållbara och långsiktiga. Kartläggningen har visat att det finns behov och önskemål från kommunernas sida om samarbete inom flera olika områden.

Relevanta ämnesområden för samarbeten om funktionshinderspolitiken är till exempel neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Dels som ett internt samarbete mellan olika verksamheter, exempelvis förskola och skola, men också som ett samverkansområde med andra kommuner. Indikationer i kartläggningen tyder på att det finns svårigheter med att bygga upp fungerande system kring just det neuropsykiatriska området. Ett gemensamt krafttag vore därför önskvärt. Vidare är välfärdsteknik ett område som flera kommuner vill samarbeta på. Att ta del av ny teknik och hur den ska implementeras i den egna verksamheten upplevs som ett kämpigt område för mindre kommuner. Därför efterfrågar de ett samarbete. Tidigare har det funnits mindre samarbeten om välfärdsteknik i kommunerna, men inget är igång just nu. En större kommun menar att det är viktigt med samarbeten inom olika områden för att hitta gemensamma lösningar "Man behöver inte uppfinna hjulet i varje kommun!"

Ett annat ämne där samverkan skulle vara passande är funktionsrättsområdet. Här är till exempel tillgängliga miljöer, universell utformning och tillgänglig information fokus som kommunerna efterfrågar. Genom utbildningar inom mänskliga rättigheter främjas ett rättighetsbaserat arbetssätt och därmed även funktionshinderspolitiken.

Det är viktigt att beakta de nuvarande samarbetsformerna i ljuset av de skilda förutsättningarna som finns i de olika kommunerna. Behoven och därmed efterfrågan på samarbeten skiljer sig åt, bland annat beroende på kommunens storlek. Kartläggningen har visat att alla kommuner – och regionen – i någon mån använder sig av formella och informella gränsöverskridande samarbeten och nätverk. Kopplingen till funktionsrätt är dock inte lika tydlig. För att säkerställa fruktbara samarbeten krävs det att samarbeten består av relevanta samarbetspartners med liknande förutsättningar och att samarbeten effektiviseras av exempelvis digitala möten. Samtidigt som det krävs en tydlig sammankallande roll, i form av exempelvis länsstyrelsen, är efterfrågan från kommunerna det allra viktigaste för samarbetens fortlevnad. Kartläggningen har visat att kommunerna efterfrågar samverkan kring olika verksamhetsområden och inom olika ämnesområden där kommunerna upplever att det finns kunskapsluckor som behöver täppas till.

6. Behov av stöd

Kartläggningen skulle också ta ställning till vilket stöd Länsstyrelsen Skåne skulle kunna ge till kommuner och regionen i deras genomförande av den nationella funktionshinderspolitiken. I detta ryms egentligen två separata frågor. För det första: Vilket stöd kan Länsstyrelsen ge? För det andra: Vilket stöd vill kommunerna och regionen ha? Vi fokuserar här på den senare av de två frågorna, med utgångspunkt dels i intervjuerna, och dels i anteckningarna från diskussionerna som hölls under konferensen i Malmö. Detta material tyder på att de målgrupper som har uttalat sig i kartläggningen – kommunala och regionala tjänstemän och i viss mån även förtroendevalda – efterfrågar tre sorters stöd i huvudsak: stöd till nätverkande, utbildningar, och informationsinsatser.

6.1. Nätverk

I rapporten har vi tidigare avhandlat de många formella och informella nätverk som Skånes kommuner redan ingår i (se sektion X.X.X). Men efterfrågan på nätverk för såväl tjänstepersoner som förtroendevalda är långt ifrån mättad. Som en av de intervjuade kommuntjänstepersonerna uttryckte det: "Det finns ensamma personer ute i kommunerna som inte vet vem de ska vända sig till."

Ett flertal anser vidare att länsstyrelsen skulle kunna samordna nätverksmöjligheter på ett mer effektivt sätt än andra. En intervjuperson nämner konferensen i Malmö den 10 december 2018 som ett exempel på hur ett sådant nätverksstöd skulle kunna utformas. Även från Region Skånes håll uttrycks önskemål om fler konferenser. En annan menar att det skulle vara bra om länsstyrelsen gjorde något inom ramen för befintliga nätverk, som Sydöstra Skånes samarbetskommitté (SÖSK).

Vanligare är dock att de intervjuade nämner specifika syften för vilka länsstyrelsen borde organisera nätverk. En intervjuad tjänsteperson menar att hennes kommun "skulle behöva stöd i att etablera nätverk för diskussion och erfarenhetsutbyten" En annan intervjuperson tycker att det viktigaste är att "få information och knyta kontakter."

I en intervju förde en enhetschef ett längre resonemang om värdet av nätverk, och länsstyrelsens möjliga roll. Hon påpekade att mycket av det arbete som görs fortfarande bygger på enskilt engagemang och enskilda medarbetares initiativ. "Om man kunde gå samman i detta skulle man kunna göra hur mycket som helst," menar hon, och drar jämförelser med den drivkraft som finns på individ- och familjeomsorgsområdet.

Länsstyrelsen skulle kunna hjälpa till med att samordna detta, kanske till och med ta över den roll som Nationella kompetensrådet har idag. Länsstyrelsen skulle kunna vara en samlande kraft och bidra med värdskap.

Hon menar vidare att länsstyrelsen även borde bjuda in privata aktörer – "entreprenörer och smarta människor" – till nätverken, så länge huvudfokus förblir

de kommunala verksamheterna och deras behov. En verksamhetschef i en mellanstor kommun beskriver detta träffande som ”de hårda, konkreta frågorna.”

En mångfaldssamordnare i en annan kommun instämmer i att länsstyrelsen kan ha den ”motivationsroll” som ofta saknas. Han understryker att det för kommunledningen har en helt annan tyngd om det är länsstyrelsen som framför en fråga, snarare än tjänstemän. Här behövs ändå en balansgång, tydliggör han, så att man från kommunens sida inte upplever att länsstyrelsen blandar sig i för mycket.

Åtminstone en kommun höjer ett varningens finger. Nätverk är inte så användbara, berättar de, om det inte finns särskilt avsatt tid för detta på tjänstemannanivå. Ska länsstyrelsen erbjuda stöd till nätverkande är det därför viktigt att detta görs i samråd med kommun- och regionledningar, så att man inte gör anspråk på tid och resurser som inte finns.

6.2. Utbildningar

Även utbildningar är en form av stöd som ofta efterfrågas. Det finns en generell uppfattning om att ett kunskapsgap har uppstått mellan de kommunala och regionala verksamheterna å ena sidan, och funktionshinderområdets framkant å andra sidan.

De svarande specificerar sällan vad utbildningarna bör innehålla, men en gissning är att innebörden av ett rättighetsbaserat arbetssätt är ett huvudtema. En tjänsteperson i en större kommun förklarar att de skulle behöva hjälp med att förtydliga uppdraget som följer av riksdagens beslut 2017. De behöver också praktiskt stöd i hur de ska arbeta med frågorna, vilket inkluderar såväl metod- som utbildningsstöd, så att det finns material att använda sig av.

I en annan, mindre kommun anser den intervjuade tjänstepersonen att behovet är mer grundläggande än så: ”Stöd behöver framför allt ges till politiken, så att de får utbildning och information om hur den nationella lagstiftningen ser ut.” En socialchef i en annan liten kommun instämmer i detta, med förklaringen att det ofta är på den politiska nivån kunskapen brister. ”De vet helt enkelt inte att frågorna finns,” hävdar hon.

Andra pekar hellre ut tjänstemannanivån som i behov av utbildning, men med fokus på olika förvaltningsområden. För social- eller omsorgsförvaltningars räkning är intresset överlag svalt. Några av de som arbetar med LSS berättar att de nyligen har fått utbildningsinsatser, eller redan arbetar dagligen med de funktionshinderspolitiska målen. I en kommun framhåller man att

det kanske snarare är andra förvaltningar som behöver ha med sig detta i sitt arbete, till exempel serviceförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt andra aktörer så som färdtjänstleverantörer och så vidare.

I en annan, mindre kommun menar man att utbildningsförvaltningen och skolans personal är i behov av mer utbildning om funktionshinderspolitiska frågor.

En enhetschef på en vård- och omsorgsförvaltning tankar om hur utbildningarna borde förmedlas:

Även webbutbildningar skulle vara av intresse. Där skulle länsstyrelsen kunna tillhandahålla exempel på vad andra kommuner har gjort. På samma sätt skulle workshops kunna anordnas över Skype, så slipper man resa för att vara med.

Slutligen finns det även de som inte är intresserade av utbildningar. En kontaktperson förklarar att hon är tveksam till dem, då utbildningar är svåra att prioritera.

6.3. Information

Områdena utbildning och information överlappar varandra, och i båda fallen handlar det om kunskapshöjande aktiviteter. En betydande skillnad är dock att utbildning till sin natur är interaktiv, medan informationsinsatser i grunden är envägskommunikation mellan avsändare och mottagare.

I två kommuner tar man upp behovet av grundläggande information om funktionsnedsättningar. En intervjuperson talar om att få hjälp med att förmedla statistiska underlag för att kunna fördela resurser på rätt sätt. "Ibland kan vi behöva fakta på bordet för att veta hur vi ska prioritera," anser hon. På liknande sätt säger en annan intervjuad förvaltningschef att det i vissa fall behövs grundläggande information om funktionsnedsättningar – "en hjälp att förstå vad det faktiskt handlar om." Hon menar vidare att det är svårt att veta var man ska leta efter sådan information, och att länsstyrelsen borde ta ansvar för att samla in och förmedla detta. Flera andra intervjupersoner uttrycker önskemål om "kunskapsstöd"

En intervjuad förtroendevald tar fasta på länsstyrelsens roll som "regeringens förlängda arm" i Skåne. När ny lagstiftning eller andra initiativ beslutas på riksnivå borde länsstyrelsen ta ett större ansvar för att information om detta också når kommuner och regioner. Som uppmärksammats tidigare i rapporten hade ytterst få av de berörda målgrupperna hört talas om den nya funktionshinderspolitiken. Det är möjligt att det hade sett annorlunda ut om länsstyrelsen hade haft en mer etablerad rutin för informationsspridning. En tjänsteperson i en mindre kommun berättar att hon skulle vilja se färdiga paket med information om till exempel ny lagstiftning och hur den konkret påverkar kommunerna. Hon ser "informationsöverföring" som särskilt viktigt för små kommuner.

6.4. Övriga synpunkter

Några andra önskemål om stöd från länsstyrelsen sticker ut och är värda att nämna här. Åtminstone två intervjupersoner tog upp framtagande av strategier som ett möjligt stödområde. Här ska man dock ha sammanhanget i åtanke: eftersom intervjuerna till så stor del handlade om strategiskt arbete är det möjligt att intervjupersonerna tog omedelbart intryck av detta.

Ett annat önskemål som nämns är stöd till uppföljning och utvärdering, men det är inte helt tydligt vilken form ett sådant stöd skulle ta. På liknande sätt tar en intervjuperson upp ett intresse för metod- och processtöd till det interna tillgänglighetsarbetet i kommunen.

Alla är naturligtvis inte lika intresserade av stöd från länsstyrelsen. En tjänsteperson menar att det först och främst behövs någon som kan stödjas – någon som har ett specifikt ansvar för, och kunskaper om, funktionshinderfrågor. Utan detta tvivlar han på att stödinsatser skulle kunna få någon som helst verkan.

7. Slutsatser och rekommendationer

På många håll i Skåne bedrivs det värdefullt arbete med funktionshinderfrågor. Betydande steg har tagits mot jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning, i enlighet med funktionsrättskonventionen och den nationella funktionshinderspolicen. Samtidigt kvarstår många utmaningar.

Kunskapsnivån är fortfarande låg i många kommuner, enligt såväl lokala funktionshinderorganisationer som tjänstemän. Problemet verkar vara särskilt påtagligt i de mindre kommunerna där resurser också oftast är knappare. Det är dock inte bara mellan kommuner som kunskapsgap uppstår, utan även inom dem – mellan förvaltningar, eller mellan tjänstepersoner och förtroendevalda.

I många kommuner, och även i regionen, har funktionshinderråden fått nyckelroller. På sätt och vis är detta positivt: genom råden får man som person med funktionsnedsättning möjlighet inflytande över beslut som påverkar en själv. Detta kan ses som ett förverkligande i praktiken av den nationella funktionshinderspolicens mål om full delaktighet i samhällslivet. Men nackdelar med råden finns också, inte minst risken att det funktionshinderspoliciska arbetet helt stannar upp utan dem. Det gör det än mer bekymmersamt att så många kommunala funktionshinderråd sliter med att rekrytera tillräckligt många medlemmar för att kunna få en jämn ålders- och könsspridning.

Här skulle länsstyrelsen kunna ge mer stöd. Vår rekommendation är att länsstyrelsen hjälper kommunerna att strukturera arbetet med delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Det kan till exempel göras genom att samla in goda exempel på hur funktionshinderråd används i praktiken och sedan förmedla dessa exempel. Länsstyrelsen skulle också kunna se över möjligheterna att motivera fler att engagera sig i råden och intressepolitiskt, särskilt i syfte att bredda representationen i fråga om ålder och kön. Redan existerande initiativ, som till exempel Ett jämställt Skåne, skulle kunna användas som kanaler för att få ut information om detta.

Det förekommer fortfarande att funktionshinderspolicen ses som en ren omsorgsfråga, snarare än något som rör alla verksamhetsområden. Funktionsrättsperspektivet har ännu inte slagit igenom helt och hållet i Skåne, även om det ser bättre ut än för tjugo år sedan. I flera kommuner är arbetet fortfarande beroende av insatser från så kallade eldsjäljar. De utför ofta hedervärd och nödvändigt arbete, men som med funktionshinderråden kan det vara problematiskt om insatserna i så hög utsträckning förväntas komma från ett enda håll. Vi rekommenderar därför att länsstyrelsen tar ett större ansvar för att informera och utbilda tjänstepersoner och förtroendevalda i kommun och region om hur ett rättighetsbaserat arbetssätt ska tillämpas. Formerna för detta kan variera, men kartläggningen tyder på att konferenser – liknande den som anordnades i Malmö i december 2018 – och webbaserade utbildningar är särskilt efterfrågade.

En annan viktig fråga för kartläggningen att ta ställning till har varit förekomsten av funktionshinderspolitiska strategier och hur väl dessa knyter an till den nationella funktionshinderspolitiken. Det visade sig att mer än hälften av kommunerna samt Region Skåne hade specifika styrdokument för funktionshinderspolitiken. Stora förhoppningar sätts till strategiernas förmåga att åtgärda problemen som nämns ovan.

Samtidigt gav kartläggningen endast ett fåtal exempel på att strategierna verkligen kommit till användning och varit kända i organisationen. I ljuset av detta är det förståeligt att flera kommuner medvetet valt att inte skriva strategidokument för funktionshinderområdet. Motståndet mot skrivbordsprodukter är befogat. För att en strategi för funktionshinderspolitiskt arbete verkligen ska få sin avsedda verkan måste den omfatta tydliga lösningar för ansvar, förankring och uppföljning. Med andra ord: vem ser till att strategin genomförs, hur ser man till att de som ska arbeta enligt strategin också känner till och förstår den, och hur och när kontrollerar man att saker faktiskt har gjorts? Endast på det sättet kan strategiernas teoretiska anspråk översättas i praktiken.

Även här menar vi att länsstyrelsen bör samla in och förmedla goda exempel på hur strategier kan implementeras, och förklara varför strategiskt arbete är värt mödan. Strategidokument skrivs ofta som en direkt konsekvens av beslut som fattas på riksnivå och därför är det också rimligt att länsstyrelserna, som rikspolitikens förlängda arm ute i landet, intresserar sig för innehållet i dessa dokument.

Kartläggningen har också undersökt former för samarbeten om funktionshinderfrågor i Skåne. Redan idag finns vissa nätverk för rättighetsbärare (personer med funktionsnedsättning) och skyldighetsbärare (kommuner och regionen). Samtidigt menar många att de skulle vilja samarbeta över kommungränser mer än vad de gör i dagsläget, och särskilt vad gäller att etablera rättighetsperspektiv på funktionshinderområdet. Tendensen att begränsa funktionshinderområdet till frågor om vård och omsorg märks även vad gäller samarbeten.

Här skulle Länsstyrelsen Skåne kunna ta ett tydligare ansvar än i dagsläget. Många menar att länsstyrelsen har den helhetssyn och de kontakter som behövs för att kunna samordna effektiva samarbeten. Andra former av stöd som önskas är utbildnings- och informationsinsatser om funktionshinderområdet och relevant lagstiftning. Alla former av stöd är förstås avhängiga av att det finns en grundläggande nyfikenhet på funktionshinderspolitiska frågor i de verksamheter som ska stödjas. Länsstyrelsen skulle kunna arbeta mer aktivt för att väcka den nyfikenheten.

Under kartläggningens gång blev det uppenbart att kommunens storlek har stor betydelse för hur det funktionshinderspolitiska arbetet bedrivs. En stor kommun med en omfattande förvaltningsorganisation har andra förutsättningar än en liten kommun med en begränsad förvaltningsorganisation. Det kan därför vara på sin plats att ge specifika rekommendationer för var och en av de tre kommungrupperna som beskrivits i rapporten.

- **Stora kommuner** har i många fall ett avancerat arbete med funktionshinderspolitiska strategier och insatser. Det som emellertid kan vara en utmaning är det tvärsektoriella arbetet: förvaltningarna har sällan kontakt med varandra, och har följaktligen inte inblick i verksamheter utanför det egna ansvarsområdet. Länsstyrelsen skulle här kunna ge stöd i hur man kan förankra ett rättighetsbaserat arbetssätt i lika hög grad i alla kommunsektorer.
- **Mellanstora kommuner** brukar ha tillräckliga resurser för att ta fram strategier och ibland även för att tillsätta särskilt ansvariga för det funktionshinderspolitiska arbetet. Däremot verkar det ofta brista i uppföljningen av det som beslutas, så att även ambitiösa planer rinner ut i sanden. Vi rekommenderar länsstyrelsen att ge stöd till mellanstora kommuner i arbetet med att följa upp insatser på funktionshinderområdet, till exempel i form av rådgivning och kunskapsförmedling.
- **Små kommuner** har fördelen att de olika verksamheterna kommer närmare varandra, vilket underlättar för det tvärsektoriella arbetet. Samtidigt är det de mindre kommunerna som upplever de största utmaningarna vad gäller kompetens- och resursförsörjning. Många efterfrågar ett mer omfattande stöd från länsstyrelsen i form av kunskapsförmedling och metodstöd. Vi rekommenderar att länsstyrelsen så långt det är möjligt tillgodoser dessa önskemål, för att säkerställa att den nationella funktionshinderspolitiken genomförs även i resurssvagare kommuner.

Slutligen väcker de samtal som har förts med lokala funktionshinderorganisationer och representanter för kommuner och regionen vissa allmänna frågor om hur väl rikspolitiken kommunicerar med den lokala nivån. Den nya nationella funktionshinderspolitiken beslutades av riksdagen i november 2017 efter utförliga diskussioner och en omfattande myndighetsutredning. Ändå var det, när kartläggningen genomfördes under vintern 2018–2019, få informanter som var medvetna om att något hade hänt, trots att de hanterar funktionshinderfrågor på ett direkt sätt i vardagen. Kommunikationen om nationella prioriteringar behöver bli bättre, och det är ett ansvar som skulle kunna axlas av länsstyrelsen i högre grad än vad som sker i nuläget.

8. Källor

FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet, december 1993.

FN. World Programme of Action Concerning Disabled Persons, 1982.
Salamanca-deklarationen. Svenska Unesco-rådets skriftserie, 2/2006.

Lag om tillgänglighet till digital offentlig service, SFS 2018:1937.

Lindqvist, Rafael. 2017. Funktionshindrade i välfärdssamhället, 4 uppl. Malmö: Gleerups.

Myndigheten för delaktighet. En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter – för personer med funktionsnedsättning. A 2016:2.
-- En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle – MFD:s förslag på struktur för genomförande, uppföljning och inriktning inom funktionshindersområdet. Serie A 2016:13.
-- Uppföljning offentliga aktörer. 2017.

Prop 2016/17:188. Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.

Prop. 1999/2000:79. Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken.

Regeringen. 2017-12-21. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende länsstyrelserna, uppdrag 64.

Regeringskansliet. 2011. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter.

Regeringskansliet. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. SÖ 2008:26.

Riksdagen. Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU5.

Bilaga 1:

Intervjuguide kommuner/regionen

Intervjuerna kommer att kretsa kring fyra områden:

- Nuläge
- Strategier
- Behov av stöd
- Möjligheter till samarbete

Vilka frågor som ställs kommer vara beroende av hur mycket information som har varit möjlig att samla in. Inför intervjun har Funka gått igenom kunskapsläget.

Nuläge

- Hur mycket kan kommunens/regionens politiker och tjänstemän om funktionshinderfrågan?
- Vilka styrkor finns i kommunens/regionens arbete med funktionshinderfrågan?
- Vilka problem finns?

Strategier

- Har kommunen/regionen en strategi eller plan för funktionshinderspolitiken?
- Om ja:
  - Är den aktuell?
  - Hur antogs den?
  - Finns det någon som är ansvarig för dess genomförande?
  - Anknyter den till FN-konventionen?
  - Anknyter den till det nationella målet?
- Finns det andra styrdokument som berör funktionshinderfrågan och/eller rättighetsperspektiv?

Behov av stöd

- Behöver kommunen/regionen stöd från länsstyrelsen?
- Vilken sorts stöd?

Möjligheter till samarbete

- Finns det befintliga samarbeten med andra kommuner/regioner om funktionshinderfrågan?
- Vilka verksamhetsdelar skulle gagnas av samarbete över kommun- eller regiongränserna?

I

Bilaga 2:

Intervjuguide lokala funktionshinderorganisationer

Intervjuerna kommer att kretsa kring hur funktionshinderpolitiken och hur organisationerna upplever att rättigheter för personer med funktionsnedsättning efterlevs.

Grunden till frågebatteriet kommer från funktionsrättskonventionen och då speciellt artikel 9, 19 och 29.

Rättigheter

- Hur fungerar funktionshinderpolitiken i er kommun?
- Hur upplever organisationen att rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillgodoses i kommunen?
  - Hur ser tillgängligheten ut i kommunen?
  - Vilket stöd erbjuds till personer med funktionsnedsättning?

Samarbeten

- Samarbetar organisationerna med kommunen i funktionshinderfrågan?
  - Inom vilka områden?
  - Var behövs/saknas det samverkan?
- Hur fungerar existerande samverkan med kommunen?
- Hur samverkar funktionshinderorganisationer, lokalföreningar med varandra över kommungränserna gällande funktionshinderpolitiken?

Bilaga 3:

Frågor till konferensen 10 december 2018

Dessa frågor låg till grund för gruppdiskussionerna under konferensen.

Fråga 1

Har ni exempel på bra arbete inom länet för personer med funktionsnedsättning? Tänk på att det finns hinder för jämlika levnadsvillkor och full delaktighet inom alla delar av ett samhälle och att funktionshinderspolitiken därför berör samtliga sektorer.

- Vad kan ni identifiera för faktorer som leder till goda resultat?
- Vad kan ni identifiera för faktorer som leder till mindre goda resultat?

Fråga 2

Vad finns det för möjliga former för samverkan inom länet? Hur skulle man kunna dra bättre nytta av varandra? Tänk här på olika kommunstorlekar samt olika aktörer (kommuner, funktionshinderorganisationer, privat sektor, Region Skåne, länsstyrelsen och eventuellt andra aktörer).

Fråga 3

Vad ser ni som ett bra nästa steg för kommunerna och/eller Region Skåne i ett arbete i riktning mot jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning? Tänk på att det finns hinder för jämlika levnadsvillkor och full delaktighet inom alla delar av ett samhälle och att funktionshinderspolitiken därför berör samtliga sektorer.

Funka Nu AB

Funka startade som ett ideellt projekt inom funktionshinderrörelsen och är idag marknadsledande inom området tillgänglighet med 80 % av Sveriges myndigheter som kunder. Sedan år 2000 är vi ett privatägt bolag och vår nära relation till brukarorganisationerna innebär en unik kvalitetskontroll och förankring.

Vi har kontor i Stockholm, Oslo och Madrid och kunder över hela världen. Funka är en av grundarna till den internationella branschorganisationen för tillgänglighetsexperter, IAAP.

Funka arbetar med tillgänglighet vad gäller innehåll, design och teknik i digitala gränssnitt; webb, IT och dokument i alla tänkbara format, appar och automater men även skyltar och annan information. Vi har även en verksamhetsdel som fokuserar på tillgänglighet i byggd miljö, orientering, akustik och bemötandefrågor.

Våra rekommendationer bygger på internationella riktlinjer, praktisk erfarenhet och vetenskaplig grund. Ca 20 % av bolagets verksamhet finansieras av forskningsmedel och vi samarbetar med flera ledande universitet.

Genom förtroendeuppdrag och standardiseringsarbete sätter Funkas arbete normer för utveckling och analys samt utformning av krav vad gäller tillgänglighet. På uppdrag av EU-kommissionen har vi bland annat utarbetat kontrollmetodik och mätt status på webbtillgänglighet i samtliga EU:s medlemsländer plus Norge, USA, Kanada och Australien.

Vi arbetar aktivt med standardisering på nationell nivå i Sverige, Norge och Spanien samt internationellt och på EU-nivå där vi bland annat har bidragit till gemensamma europeiska krav på tillgänglighet vid offentlig upphandling i EN 301 549.

Funka har på uppdrag av W3C genomfört den auktoriserade översättningen av WCAG 2.0 till svenska och våra experter anses vara världsledande inom webbtillgänglighet.

Funka är EPiServer Solution Partner, Microsoft Partner och Adobe Certified Training Provider. Vi står bakom Funkaportalen, en mötesplats för funktionshinderfrågor.

Bolagsfakta

Styrelsens säte: Stockholm

Styrelsen består av: Patrick Finch (ordförande), Lennart Engelhardt och Mats Wennberg.

Antal anställda 2018: 45

Omsättning 2016: 41 MSEK